

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 25690/08

TAŞ / Türkiye

Başkan

Paul Lemmens,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Ksenija Turković,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla 13 Ekim 2015 tarihinde Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 17 Mayıs 2008 tarihli başvuruyu ve davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ile başvuranların cevap olarak sundukları görüşleri göz önünde bulundurarak, yapılan müzakereler neticesinde aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAYLAR

1. Başvuranlar İbrahim Taş 1954, Şemam Taş ise 1944 doğumlu Türk vatandaşları olup Hakkâri’de ikamet etmektedirler. Mahkeme önünde, Hakkâri Barosuna bağlı Avukat F.Timur tarafından temsil edilmişlerdir.

Türk Hükümeti ise (“Hükümet”) kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

2. Başvurunun kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

3. Başvuranların 1979 doğumlu oğlu Deniz Taş, 2006 yılında gerçekleştirilen askeri sayımla birliğe katılmıştır.

4. Deniz Taş, askerlik şubesine kaydını yaptırmış ve askeri eğitime başlamadan önce, olağan prosedüre uygun olarak psikolojik muayene de dâhil olmak üzere bir dizi sağlık kontrolünden geçmiştir.

5. Doktorlar tarafından, askerlik yapmaya elverişli olarak değerlendirilmiştir.

6. Deniz Taş 24 Kasım 2006 tarihinde Manisa-Kırağaç’ta askeri eğitime başlamıştır.

7. Eğitimini başarıyla tamamlamasının ardından 5 Ocak 2007 tarihinde Tunceli-Hozat Jandarma Komando Taburunda komando olarak birliğe katılmıştır.

8. Aynı tarihte düzenlenen bilgi formundan, Deniz Taş’ın, yetkililere özel herhangi bir sorunu olduğuna ilişkin beyanda bulunmadığı anlaşılmaktadır.

9. Deniz Taş, zorunlu sağlık muayenesi kapsamında 8 Ocak 2007 tarihinde psikolojik danışmanla görüşmüştür.

10. Deniz Taş, doldurduğu psikolojik tarama anketinde herhangi bir sorunu olmadığını belirterek, intihar düşüncesi olmadığını bildirmiştir.

11. Deniz Taş, 12 Mart 2007 tarihinde saat 5.15'te nöbet yerinde göğsünden ciddi şekilde yaralanmış vaziyette bulunmuştur. Hastaneye götürüldüğü sırada hayatını kaybetmiştir.

12. Elazığ Askeri Savcılığı olaydan sonra derhal bilgilendirilmiştir.

13. Biri ceza diğeri idari olmak üzere derhal iki soruşturma açılmıştır.

14. Askeri savcının talimatı üzerine, jandarma kriminal inceleme bilirkişi ekibi aynı gün olay yerine gitmiştir.

15. Olay yeri tespit tutanağı düzenlenmiştir.

16. Olay yeri krokisi çizilmiştir.

17. Olay yerinde fotoğraflar çekilmiştir.

18. Olay yerinde, HK-33 marka tüfek, bir adet boş şarjör, on altı adet fişek ve dokuz adet mermi kovanı bulunmuştur.

19. HK-33 marka tüfekte on dört adet fişek bulunduğu; tüfeğin emniyetinin açık vaziyette olup, üç merminin darbeli konumda olduğu tespit edilmiştir.

20. Plastik bir bardak içerisinde altı adet mermi iki adet fişek; yerde ise üç adet kovan bulunmuştur.

21. Elazığ Asker Hastanesinde, askeri savcı nezaretinde klasik otopsi yapılmıştır.

22. İlgilinin kanında toksikolojik analizler de yapılmıştır.

23. Toksikolojik analizler neticesinde, müteveffanın kanında uyuşturucu madde ya da alkole rastlanmamıştır.

24. Yapılan otopsi neticesinde, Deniz Taş'ın, otomatik silahla bitişik mesafeden yapılan atış sonucu üç merminin isabet etmesi neticesinde –mermilerin giriş deliği klisofid kemiğinin¹ altında bulunmaktaydı- hayatını kaybettiği tespit edilmiştir.

25. Van Bölge Kriminal Laboratuvarı tarafından balistik bilirkişi incelemesi yapılmıştır.

11. Göğüs kemiğinin alt kısmında bulunan kemik.

26. Bilirkişiler, Deniz Taş'ın ölümüne neden olan HK-33 marka tüfeği incelemiş ve çalışır durumda olduğu sonucuna varmışlardır.

27. Bilirkişiler, tüfek üzerinde teşhise elverişli parmak izi bulunmadığını kaydetmişlerdir.

28. Yerde bulunan üç adet boş kovanın, Deniz Taş'ın üzerine zimmetli olan HK-33 marka tüfekten çıktığını saptamışlardır.

29. Plastik bardağın içinde bulunan diğer altı adet kovanın ise üç ayrı silahtan atıldığı tespit edilmiştir.

30. Deniz Taş'ın vücudunda yapılan incelemeler ve analizler neticesinde, kıyafetleri üzerinde atış kalıntıları bulunmuştur.

31. Bilirkişiler, atışın bitişik mesafeden yapıldığı değerlendirmesinde bulunmuşlardır.

32. Askerlerin tanık ifadeleri alınmıştır. İfadelerin somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

Ö.A. : “Deniz Taş’ı çok iyi tanırım. Anne tarafından uzaktan akrabamdır. Kendisiyle altı-yedi yıl boyunca birlikte oturduk. Deniz’in dört-beş yıldır bir kız arkadaşı vardı. Sürekli kavga ederlerdi. Son bir aydır araları hiç iyi değildi. 11 Mart 2007 günü, Deniz’in kız arkadaşını, onları barıştırmak için aradım; ama telefonu yüzüme kapattı. Deniz bu durumdan çok kötü etkilendi. Sabırlı olmasını tavsiye ettim. Bana cevap olarak “Artık dayanamayacağım. Bu akşam intihar edeceğim. Önce sana bir not bırakacağım.” dedi. Bunu yaklaşık bir aydan beri sürekli tekrar ettiğinde, ciddi olmadığını düşündüm. Bu yüzden de amirlerimize söylemeye gerek duymadım. Olaydan bir önceki gün, kız kardeşiyle telefonda konuştuğunu biliyorum. Uzun süre boyunca tartışılar. Kız kardeşi endişeliydi; çünkü hakkındaki bütün haberleri vermiyordu. Daha sonra amcasının kızıyla da telefonda görüştü; neden intihar etmek istediğini sordu. O sırada, bu meseleyi benim kuzeniyle konuştuğumu anladı. Bana kızdı. Kız arkadaşını aradı ama kız arkadaşında telefonu açtığında Deniz’in sesini duyar duymaz, hiçbir şey söylemeden yüzüne kapattı. Bildiğim kadarıyla, Deniz’in hiç kimseyle bir sorunu yoktu. Ancak kendisi bölükten ayrılmak istediğini biliyordum. Benim bu konuda kendisine yardımcı olup olamayacağımı sordu.”

R.Ş. : “Deniz Taş arkadaşımды. Beraber çok konuşurduk. Çekingen ve içine kapalı birisi olduğundan, dinlemeyi seviyordu. Özel hayatından ya da ailesinden bahsetmezdi. Ö.A.’nın akrabasıydı ve onunla çok konuşurdu. Bildiğim kadarıyla, kimseyle herhangi bir sorunu yoktu. Olaydan bir gün önce onu gördüm; iyiydi.”

T.Y. : “Deniz Taş’ı tanıyorum. İçine kapalı biriydi. Çok konuşmazdı ve hafta sonları çıkmazdı. Askerliği bitene kadar hafta sonları çıkmayacağını söylemişti bize. Her zaman odasında kalmayı tercih ediyordu. Kimseyle yakın değil değildi; yalnızca Ö.A. ile konuşurdu. Ö.A., bize, Deniz’e dikkat etmemizi ve göz kulak olmamızı söylemişti. Buna karşın, bize sebebini söylemedi.”

E.B. : “Deniz Taş’ı tanıyorum. Beraber çalışıyorduk. Dört gün kadar önce, silahlık sorumlusu olmuştu. Bana herhangi sorunu olduğunu direk olarak bana anlatmamıştır. Ancak, Ö.A., Deniz’in bir kız arkadaşını olduğunu ve ayrıldıklarını söylemişti. Onları barıştırmak için elinden geleni yaptığını ancak bir sonuca varamadığını belirtmişti. Bu olaydan Deniz’e bahsettiğimde, bana bir şey demedi; yalnızca güldü ve başını eğdi. Onu en son 11 Mart 2007 günü saat 16 sıralarında gördüm; birlikte biraz spor yaptık. Bildiğim kadarıyla Deniz’in kimseyle bir sorunu yoktu. Olay günü, saat 5.30’da, biri kendini vurdu diye bağırarak bir askerin sesiyle uyandım.”

Ş.G. : “Deniz Taş’ı yaklaşık iki aydır tanırım. Sakin ve içine kapanık biriydi. Her zaman kendi köşesindeydi. Herkesle iyi geçinirdi. Bildiğim kadarıyla, herhangi bir özel sorunu yoktu. Her halükarda, bana bundan hiçbir zaman bahsetmedi. Hayatına son vermek istediğinden de hiç bahsetmedi bana. Ö.A., bana, Deniz’in kız arkadaşıyla sorunları olduğunu söylemişti. Ben de Deniz’in yanına giderek, bir sorunu varsa, bölük komutanına çıkması gerektiğini söyledim. “Hiçbir sorunum yok! Kendi kendinize sorun çıkartmayın! Böyle yaparsanız sizinle konuşmam!” dedi. Ben de kendisine değer verdiğim için, genellikle halini hatırlamamı sorardım; her zaman bana iyi olduğunu söylerdi.”

M.Ç. : “Olaydan sonra Ö.A. ile konuştum. Deniz Taş’ın, kız arkadaşıyla büyük sorunları olduğunu ve intihar etmesinin nedeninin şüphesiz bunun olduğunu söylemişti.”

C.K. : “[Olay günü] kazan dairesindeydim. Saat 5.30 sıralarında, bir ses duydum. Dışarı çıktığımda, kimseyi görmedim. Yaklaşık beş dakika sonra, er T.K. gelip, şüpheli bir ses duyduğunu söyledi. Silahlığa gittik ve kapısının kapalı olmadığını gördük. Silahlığa girdiğimizde, kurşunla yaralanmış birisinin yerde yattığını gördük, kımıldamıyordu. Hemen nöbetçi ere haber verdim. Deniz, silahlıktan sorumluydu. Anahtar onda duruyordu. Silahları 5.30 ve 6.00 saatleri arasında dağıtmaya başlıyordu. Şüpheli sesi duyduğumda, kazan dairesinde zaten ses olduğundan, bunun atış sesi olduğunu anlamadım. Deniz’i çok iyi tanımıyorum.”

T.K. : “Saat 5.30 sıralarında bir ses duydum. Patlama sesi gibiydi. Dışarı çıktım ve ne olup bittiğini soran diğer askerleri gördüm. C.K.’yı görmeye gittim. Birlikte silahlığa gittik. Yerde yaralı vaziyette yatan bir asker gördük. Yaralının yanında HK-33 model silahı duruyordu. Hareket etmiyordu ama iyi kötü nefes alıyordu. Hemen yardım çağırdık.”

A.O. : “C.K.’nın bağırışlarıyla uyandım. Dışarı çıktığımda, birkaç askerin silahlığa doğru koştuğunu gördüm. Ben de gittim. Deniz Taş sırt üstü yerde yatıyordu. Göğsünden yaralanmıştı. Güçlükle nefes alıyordu. Gömleğinin düğmelerini açtım. Deniz’i götürmek için bir ambulans gelmişti. Deniz’i çok iyi tanımıyorum; içine kapalı biriydi. Birisiyle sorunu olduğunu hiçbir zaman görmedim.”

B.Y. : “Rehberlik Danışma Merkezi Amirliğinin sorumlusuyum. 8 Ocak 2007 günü yaptığım muayenede, Deniz herhangi bir sorunu olmadığını bildirdi. Herhangi bir şüpheli tavrını görmedim.”

V.K. : “Bölüğün komutanıyım. Bildiğim kadarıyla, Deniz Taş’ın hiçbir bir sağlık sorunu yoktu. Herhangi bir psikolojik rahatsızlığı da bulunmamaktaydı. Ciddi ve disiplinli bir askerdi. Bana herhangi bir sorundan bahsetmedi. Ciddi ve güvenilir biri olduğundan, silahlığın sorumluluğunu kendisine vermiştir. Silahlığın anahtarı onda duruyordu ve silahları dağıtıyordu. Olaydan sonra, Ö.A.’nın yanına gidip, Deniz’i intihar etmeye neyin sürüklemiş olabileceğini sordum. Ö.A. bana Deniz’in bir kız

arkadaşı olduğunu ve bir aydan beri aralarının kötü olduğunu söyledi. Ö.A., Deniz'in bu sebeple intihar etmiş olabileceğini düşünüyordu.”

A.T. : “Bölükte Başçavuş olarak görev yapıyorum. Deniz Taş askerlerimden biriydi. Bulaşık yıkamak istemiyordu; başka bir şeyler yapmak istiyordu. İsteğini kabul ettim ve ona bölükte yapması için başka işler verdim. Bana herhangi bir sorunu olduğundan bahsetmedi. Çekingen ve içine kapanık biriydi. Bir konuşma sırasında, bana evlenmeyi düşünmediğini söylemişti.”

Ö.A.'nın yeniden ifadesi alınmıştır. “Deniz Taş, bana yaklaşık bir ay kadar önce kız arkadaşıyla ayrıldığından bahsetmişti. Bu durum onu çok üzmüştü. İntihar etmeyi düşündüğü söylemişti. Daha önce de belirttiğim gibi, bunu ciddiye almadım; çünkü hayatına son verecek birinin davranışlarını gerçekten sergilemiyordu.” beyanında bulunmuştu.

33. Yürütülen idari soruşturma sonunda, idari tahkikat heyeti 15 Mart 2007 tarihinde, Deniz Taş'ın intihar olayıyla ilgili bir rapor düzenlemiştir. Raporun somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“ Kaza ve olayın meydana geliş nedenleri:

Doğrudan neden:

– Deniz Taş'ın kız arkadaşıyla arasındaki sorunlar, aralarında sürekli yaşanan kavga ve tartışmalar,

Dolaylı neden:

– Deniz Taş'ın birliğe yeni katılması ve yaşının diğer arkadaşlarından büyük olması ile birlikte uyumsuzluk,

Katkıda bulunan neden:

– Deniz Taş'ın içe kapanık kişilik yapısında olması.

Benzer kaza ve olaylar ile karşılaşılmasını için öneriler:

– Askeri personelin bölük dışında görüştüğü kişiler ile olan ilişkileri yakından takip edilmelidir;

– İçe kapanık olan personel daha sıkı takip edilmelidir;

– Sorunu olan askerleri tespit etmek amacıyla askeri personel ile daha sıklıkla toplantılar yapılmalıdır;

– Bölükte şaka olarak bile olsa, intihardan bahseden personel olup olmadığı araştırılmalı, varsa bu gibi personel takip edilerek gerekli tedbirler zamanında alınmalıdır.”

34. İdari tahkikat heyeti, Deniz Taş'ın kişisel sorunları nedeniyle intihar ettiği sonucuna varmış ve yaşanan olaydan kimsenin sorumlu tutulamayacağı kanaatine varmıştır.

35. Elazığ askeri savcısı (Bundan böyle metinde “savcı” olarak anılacaktır.) yürütülen soruşturma sonunda, 3 Ekim 2007 tarihinde, Deniz Taş'ın kendisine zimmetli silahla intihar ettiği sonucuna vararak kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

36. Olay yeri tespit tutanağına, olay yeri krokisine, kaza raporuna, tanık ifadelerine, otopsi raporuna ve balistik bilirkişi inceleme raporuna dayanarak, başvuranların oğlunun, olay günü, HK-33 marka tüfek alarak, saat 5.15 sıralarında silahlığa gittiğinin; diğer askerlerin ateş sesi duymaları üzerine sesin geldiği yöne doğru gittiklerini; Deniz Taş'ı göğsünden ciddi şekilde yaralı vaziyette bulduklarını ve öncelikle derhal revire daha sonra ise Elazığ Asker Hastanesine götürdüklerini; ancak yaralının hastaneye götürüldüğü sırada hayatını kaybettiğinin tespit edildiğini değerlendirmiştir.

37. Savcı aynı zamanda, tanık ifadelerinden, Deniz Taş'ın, er Ö.A.'ya kız arkadaşıyla ayrıldığı için üzgün olduğunu ve intihar etmek istediğini söylediğinin anlaşıldığını kaydetmiştir.

38. Savcı bununla birlikte, yapılan balistik inceleme neticesinde olay yerinde bulunan üç adet kovanın müteveffanın tüfeğinden; plastik bardakta bulunan diğer boş kovanların ise başka tüfeklerden çıktığı ve olayla herhangi bir ilgililerinin bulunmadığının tespit edildiğini hatırlatmaktadır. Ayrıca, Deniz Taş'a yapılan otopsi neticesinde ölümünün bitişik mesafeden yapılan atış sonucu üç merminin isabet etmesi neticesinde meydana geldiğinin saptandığını belirtmiştir.

39. Başvuran İbrahim Taş, oğlunun ölüm koşullarıyla ilgili olarak aydınlığa kavuşmamış çok sayıda hususun bulunduğunu iddia ederek avukatı aracılığıyla yukarıda anılan karara itiraz etmiştir. Bilhassa, konunun çok yakından takip edilmesi gerektiğini, nöbet sürelerinin aşırı uzun

olduğunu ve olay yerinde bulunan çok sayıda kovanın orda bulunma nedeninin halen açıklığa kavuşturulmadığını ileri sürmüştür.

40. Malatya Askeri Mahkemesi (Bundan böyle metinde “Askeri Mahkeme” olarak anılacaktır.) 28 Kasım 2007 tarihli kararla, ilgili tarafından yapılan itirazın reddine karar vermiş ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı onaylamıştır. Söz konusu kararın somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“Dosya incelendiğinde, olaydan sonra re’sen ceza soruşturması açıldığı anlaşılmaktadır. İşbu soruşturma, er Deniz Taş’ın isteyerek hayatına son verdiği ve söz konusu intihar olayında üçüncü kişilere yüklenebilir herhangi bir kusur bulunmadığının tespit edilmesine imkân vermektedir.

İtirazla ilgili olarak,

1. Ceza soruşturmasından, erin durumunun psikolojik yardım almasını gerektiren bir halinin bulunmadığını anlaşılmaktadır;

2. Dosyada, nöbet saatlerinin düzensiz olduğunu düşündürebilecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır;

3. Olayın meydana geldiği yerin, terörle mücadelede aktif bir şekilde yer alan bir komando birliği olduğu düşünüldüğünde, olay yerinde plastik bir bardak içinde altı adet kovan bulunmasının olayla herhangi bir ilgisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Ceza soruşturması kapsamında yer alan bilgi ve belgelerin tamamı göz önüne alındığında, kovuşturmaya yer olmadığına dair karar kanuna uygundur.”

ŞİKÂYETLER

41. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2, 3 ve 14. maddelerine dayanarak, Deniz Taş’ın intihar etmediğini, zorunlu askerlik görevini yaptığı sırada etnik kökeni nedeniyle öldürüldüğünü ileri sürmektedirler.

42. Başvuranlar, Sözleşme’nin 6 ve 13. maddelerine dayanarak, yetkilileri, oğullarının ölümü ile ilgili olarak etkili, bağımsız ve tarafsız bir soruşturma yürütmemekle suçlamaktadırlar. Başvuranlar, kovuşturmaya yer olmadığına dair karara karşı yapılan itiraz hakkında karar veren askeri mahkemenin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığını iddia etmektedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

1. Tarafların İddiaları

43. Başvuranlar, yakınlarının ölüm koşullarının aydınlığa kavuşturulmadığını iddia etmektedirler.

44. Başvuranlar, yetkili makamların olayın intihar olduğuna yönelik iddiasına, bunun soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgeler dikkate alındığında makul olmadığını belirterek karşı çıkmaktadırlar.

45. Başvuranlar, yakınlarının ölümüyle ilgili olarak yürütülen soruşturmanın yetersizliğinden şikâyet etmekte ve söz konusu soruşturmanın, etkili, bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmektedirler.

46. Başvuranlar, davalarına son derece mahkemesi olarak bakan Askeri Mahkemenin bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olarak değerlendirilemeyeceğini eklemektedirler.

47. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2, 3, 6, 13 ve 14. maddelerini ileri sürmektedirler.

48. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmakta ve Deniz Taş'ın ölümünde yetkililerin sorumluluğu bulunduğunu kabul etmemektedir.

49. Hükümet, başvuran Şemam Taş'ın kovuşturmaya yer olmadığına dair karara itiraz etmemekle eleştirmekte ve iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir.

50. Hükümet aynı zamanda, başvuranların, öncelikle, iç hukukta haklarını ileri sürmek için tazminat talebiyle idari mahkemeye başvurmuş olmaları gerektiği kanısındadır.

51. Hükümet, bu bağlamda, askerlerin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunması için öngörülen mekanizmanın aşağıda belirtildiği şekilde işlediğini belirtmektedir.

52. Askerler -aynı dönemde askere alınanların tümünün birliklerine katılmalarından evvel- fiziksel ve psikolojik yeteneklerinin tespitiyle alakalı tıbbi muayenelerden geçerler. Sağlık sorunları risklerinin belirlenmesi için

tedbirler alınır. Askerlik şubeleri, yetenek muayeneleri sırasında bir psikiyatr hizmetinden de faydalanır. Kırsal bölgelerde ise, köy muhtarları, ilgili şahısların karakter ve geçmişlerini yetkili makamlara bildirmekle ve şayet gerekliyse, ilgili şahısların özel sorunları olup olmadığını tespit etmekle yükümlüdürler. [Milli Savunma Bakanlığı](#) ile Sağlık Bakanlığı arasındaki protokol gereğince, hastaneler, 17 yaşından büyük kişilerin sağlık sorunlarına dair bilgileri içeren dosyaları askerlik şubelerine bildirmek zorundadırlar. Psikolojik sorun yaşadığını söyleyen ya da bu yönde sağlık raporu olan asker adayları psikiyatrik muayeneden geçirilmek üzere askeri hastanelere gönderilmektedir.

53. Askerler, birliğe katılmalarını müteakip, on beşinci gün, davranış analizi testine tabi tutulurlar; sorunları olanlar, sağlık merkezlerine sevk edilir ve sağlık durumları takip edilir. Askerlerin dışarıyla ilişkileri teşvik edilir ve kendilerine iletişim araçları verilir. Karşılaşılan ailevi ve kişisel sorunlar sürekli olarak değerlendirilir ve buna bağlı olan çevresel faktörler durumdan duruma iyileşir. Askerlere bir görev yüklendiğinde, psikolojik durumlarını önceden sezebilen kişilerin denetimi altına yerleştirilirler.

54. Askeri birliklerde acemi erlerin birliklere katılmalarından sonra, tıbbi muayeneler ve düzenli psikolojik kontroller yapılır; ayrıca her asker, doktora görünmeyi isteme hakkına sahiptir. Psikolojik yardım hizmetleri garnizon ve kışlalarda yapılır. Bu merkezler, psikolojik sorun nedeniyle acı çeken kişilere sürekli olarak yardımda bulunurlar. Acemi erlerin bu merkezlerin yardımdan faydalanmalarını kolaylaştırmak amacıyla ücretsiz telefon hatları kurulur. Askerlere, kişisel ihtiyaçları ve sorunları için yardım amaçlı birlik bünyesinde kadrolu danışma mekanizması sunulmuştur. Bu mekanizma, kriz durumlarına mahal vermeden evvel sorunları çarçabuk çözmeyi amaçlamaktadır. Görevlerin ağır yüküne bağlı olarak baskı altında olan kişiler gibi, orduya katılmadan evvel, şizofreni, depresyon hastası ya da uyuşturucu madde bağımlısı olan kişiler de yakından ve periyodik olarak izlenirler. Gerekirse bu kişiler, görevleri boyunca ya da görevleri bittikten

sonra psikolojik rehabilitasyon merkezlerine gönderilirler. Psikolojik sorunları bulunan ve bu rahatsızlığı kesin olan kişiler, görevlerini icra ederken yardım alırlar. Gerekli takdirde, askerlik hizmetini yerine getirme konusunda, ilgilinin ruhsal yeterliliğini belirlemek amacıyla askerin yakınlarına başvurulur.

55. Öte yandan, daimi personel ile askerlerin duyarlılığını artırmak amacıyla, “Kadrolu Personel Rehberi”, “Güvenlik ve Kazalarının Önlenmesi” ve “Adli Yardım” gibi birçok broşür kullanıma sunulmaktadır. Silahlı Kuvvetler, düzenli olarak, psikolojik sorunları olan askerler hususunda izlenilecek prosedüre ilişkin talimatlar yayınlamaktadır. Son olarak, 19 Ocak 2005 tarihli yönetmelik gereğince, tıbbi raporlarla psikolojik sorunları olduğu kesinleşmiş olan askerler silah taşımamakta ve bu askerler idari ya da benzer görevlere verilmektedirler. Meslekten olan subay ve astsubaylar çeşitli karışıklıkların ve kazaların önlenmesi konusunda usulüne göre bir araya gelirler. Komutanlar uygun kadro sağlamak ve askerleri emirleri altına almakla görevlidirler. Birlikler bünyesinde, diyalog ve işbirliği teşvik edilir ve askerlerin disiplinini ve moralini yükseltmek amacıyla önlemler alınır ve ödüllendirilirler. İzin öngörülmekte ve dinlendirici faaliyetler önerilmektedir. Askerlere hakaret etmek ve kötü davranmak yasak olup bu anlamdaki davranışlar cezalandırılır. Askerlerin intihar etmek için kullanabilecekleri silahlar ve ilaçlar kontrol altında tutulmaktadır. Askeri birlikteki tutarlılık gereği, yapılan her işlem kişinin yalnızlık ve sosyal destek eksikliği hissini önlemek amacıyla yapılmaktadır.

56. Hükümet, mevcut davada hiçbir unsurun, soruşturma sonunda yetkililerin olayın bir intihar olduğu yönündeki iddiasına itiraz edilmesine imkân vermediğini değerlendirmektedir. Deniz Taş’ın davranışının böyle bir eylemde bulunacağını bir göstergesi olmadığını altını çizmektedir.

57. Hükümet bununla birlikte, askeri savcı tarafından ceza soruşturmasının titizlikle yürütüldüğünü hatırlatmakta ve söz konusu

soruşturmanın bağımsız ve etkin olduğu hususunun herhangi bir eleştiriye mahal vermediğini ileri sürmektedir.

58. Hükümet öte yandan, soruşturma aşamasının denetim organı olarak dâhil olan askeri mahkemenin tamamıyla bağımsız ve tarafsız bir yargı organı olduğunu eklemektedir.

59. Hükümet bununla birlikte, yargılama sırasında, başvuruların, askeri mahkemenin oluşumdaki hâkimlerden herhangi birinin görevden alınması yönünde bir talepte bulunmadıklarını belirtmektedir.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi

60. Mahkeme öncelikle, olayların başvurular ve Hükümetler tarafından yapılan hukuki nitelendirmesine bağlı olmayıp, dava konusu olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir etmesi nedeniyle, şikâyetlerin tamamının başvurular tarafından ifade edildiği şekliyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönünden incelenmesinin uygun olduğu kanaatine varmaktadır (*Guerra ve diğerleri/İtalya*, 19 Şubat 1998, § 44, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-I ve Ömer Aydın/Türkiye*, No. 34813/02, §§ 35-36, 25 Kasım 2008). Sözleşme'nin 2. maddesinin somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...)”

a) Hükümetin ilk itirazlarıyla ilgili olarak

61. Mahkeme, Hükümetin, başvuran Şemam Taş'ın 3 Ekim 2007 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz etmediği yönündeki ilk itirazıyla ilgili olarak, söz konusu kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara başvuran İbrahim Taş'ın itiraz ettiğini (yukarıda 39. paragraf) ve bu itirazın, Malatya Askeri Mahkemesine bu talebi inceleme ve reddetme imkânı verdiğini gözlemlemektedir. Başvuran Şemam Taş'ın söz konusu yargılamaya katılmadığı doğrudur. Bununla birlikte askeri mahkemenin soruşturma aşamasında denetim organı olarak karar vermiş olması ve soruşturma dosyasında bulunan unsurların tümüne sahip olması sebebiyle,

Mahkeme, bu koşullarda ilgilinin söz konusu yargılamaya katılmış olmasının gerekliliği hakkında ikna olmamıştır. Sonuç olarak, Mahkeme'ye göre, Hükümet tarafından ileri sürülen itiraz geçerli değildir (bk. *mutatis mutandis*, *Yüksel Erdoğan ve diğerleri/Türkiye*, No. 57049/00, §§ 74-75, 15 Şubat 2007).

62. Mahkeme, Hükümetin, başvuruların idare mahkemesi önünde tazminat davası açmadıklarına dair itirazıyla ilgili olarak, başvuran İbrahim Taş'ın savcı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara itiraz ettiğini hatırlatmaktadır. Başvuran dolayısıyla, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrası gereğince, somut olayda uygun ve yeterli bir hukuk yolunu kullanmıştır. Bu nedenle başvuran, Hükümet tarafından dile getirilen, tazminat elde etmeye yönelik idari başvuru yolunu tüketmek zorunda değildir (*Abdullah Yılmaz/Türkiye*, No. 21899/02, §§ 46-48, 17 Haziran 2008, *Nurten Deniz Bülbül/Türkiye*, No. 4649/05, § 23, 23 Şubat 2010, *Recep Kurt/Türkiye*, No. 23164/09, § 41, 22 Kasım 2011 ve *Mehmet Köse/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10449/06, 1 Nisan 2014). Başvuran Şemam Taş'ın ceza yargılamasına katılmamasıyla ilgili olarak, yukarıda açıklanan gerekçeler dikkate alındığında (yukarıda 61. paragraf), varılan bu sonuç aynı zamanda başvuran Şemam Taş için de geçerlidir. Dolayısıyla bu itiraz da reddedilmelidir.

b) Başvurunun kabul edilebilirliği hakkında

Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönü hakkında

63. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinde, yetkililerin sorumluluğu altında bulunduğu sırada, yaşamı bir başka bireyin suç niteliğindeki eylemlerinden (*Osman/Birleşik Krallık [BD]*, 28 Ekim 1998, § 115, *Karar ve Hüküm Derlemesi* 1998-VIII) ya da kendi eylemlerinden dolayı risk altında olan bireyi korumak amacıyla gerekli tüm önleyici tedbirleri almaları hususunda Devletlere pozitif yükümlülük yüklendiğini

hatırlatmaktadır (*Keenan/Birleşik Krallık*, No. 27229/95, §§ 89-93, AİHM 2001-III).

64. Mahkeme aynı zamanda, hiç şüphesiz zorunlu askerlik hizmeti alanında da gerekli olan bu yükümlülüğün, Devletlerin yaşam hakkı ihlallerinin etkili bir şekilde önlenmesini amaçlayan idari ve yasal bir çerçeve oluşturma zorunluluklarını içerdiğini hatırlatmaktadır (*Álvarez Ramón/İspanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 51192/99, 3 Temmuz 2001 ve yukarıda anılan *Abdullah Yılmaz* kararı, §§ 55-58).

65. Bu nedenle, askerlik hizmeti alanı söz konusu olduğunda bu hukuki ve idari çerçeve, yaşama yönelik risk teşkil etme seviyesine göre uyarlanmış bir düzenlemeye özel bir yer ayırmalıdır. Bu yalnızca askerlikle ilgili bir takım faaliyet ve görevlerin niteliğinden değil, aynı zamanda bir Devlet, vatandaşları askere alma kararı verdiğinde söz konusu olan insan unsurundan da kaynaklanmaktadır.

66. Böylesi bir düzenlemede, kendilerini askerlik yaşamının doğasında var olan tehlikeler karşısında bulan askerlerin etkin bir şekilde korunmasını gözeten uygulamaya ilişkin önlemler ile hiyerarşinin farklı basamaklarındaki sorumlular tarafından işlenebilecek kusur ve hataların tespit edilmesini sağlayacak usuller öngörülmelidir.

67. Bu bağlamda, askerlerin korunmasının sağlanmasına yönelik düzenleyici tedbirlerin ilgili sağlık kuruluşları tarafından uygulamaya konulması da gerekmektedir, zira askeri sağlık hizmet birimlerinin, sağlık politikaları kapsamındaki eylemleri ya da ihmalkârlıkları, bazı durumlarda Sözleşme'nin 2. maddesinin maddi kısmı açısından sorumluluk yükleyebilir (*Kılınç ve diğerleri/Türkiye*, No. 40145/98, §§ 40-43, 7 Haziran 2005).

68. Mahkeme, mevcut davada, öncelikle, Deniz Taş'ın hayatını diğer şahıslara karşı koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, ölüm koşulları, toplanan delil unsurları ve olayı çevreleyen koşulların bütünü bağlamında, ilgilinin hayatının diğer şahıslar tarafından tehdit edildiğini düşündürecek herhangi bir sebep bulunmadığını değerlendirmektedir.

69. Dosyada, başvurular tarafından ileri sürülen intihar ihtimalinin değerlendirilmesini gerektirecek herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

70. Bu itibarla, Mahkeme elinde bulunan bilgi ve belgeler ışığında ve somut deliller bulunmaması nedeniyle, başvuruların yakınlarının yargısız infaz kurbanı olduğu yönündeki bir sonucun, varsayım ve spekülasyondan kaynaklandığını düşünmektedir.

71. Mahkeme, ayrıca, ulusal makamlar tarafından olay ve olgulara ilişkin varılan tespitleri ve kabul gören intihar iddiasını kabul etmemek için hiçbir gerekçe görmemektedir.

72. Mahkeme, Deniz Taş'ın hayatını kendisine karşı koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, askeri yetkililerin Deniz Taş'ın intihar etmesi için ortada bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmelerinin gerekip gerekmediğini; bilmeleri ya da bilmelerinin gerektiği halinde, kontrolleri altındaki bireyi kendisine karşı koruma yükümlülüğü bağlamında bu riskin önlenmesi için söz konusu yetkililerin kendilerinden makul olarak beklenen her şeyi yerine getirip getirmediğini araştıracaktır *Tanrıbilir/Türkiye*, No. 21422/93, § 72, 16 Kasım 2000, yukarıda anılan *Keenan* kararı, § 93 ve yukarıda anılan *Kılınç ve diğerleri* kararı, § 43).

73. Mahkeme, bu bağlamda yapacağı inceleme sırasında, yetkililere atfedilebilir hatanın, basit bir değerlendirme hatasının veya tedbirsizliğin ötesine geçip geçmediğini araştırması gerektiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Abdullah Yılmaz* kararı, § 57).

74. Esasen, benzer davalarda, insan davranışının öngörülemezliğini göz ardı etmemek ve Devlet'in pozitif yükümlülüğünü, Devlet'e aşırı veya dayanılmaz bir yük getirmeyecek şekilde yorumlamak gerekmektedir (yukarıda anılan *Keenan* kararı, § 90).

75. Bu bağlamda, başvuruların oğlunun orduya katılmadan önce intihara eğilimli olduğunu düşündürebilecek ruhsal bozuklukları olduğunu gösteren hiçbir unsur bulunmamaktadır.

76. Mahkeme, bu hususla ilgili olarak, Deniz Taş'ın askerlik eğitimine başlamadan önce olağan sağlık muayenesinden geçtiğini ve askerlik yapmaya elverişli olarak değerlendirildiğini tespit etmektedir (yukarıda 5. paragraf).

77. Öte yandan, Deniz Taş'ın askerlik hizmetini yerine getirmeye yönelik olarak ruhsal durumu başvurular tarafından hiçbir zaman konu edilmemiştir.

78. Mahkeme elinde bulunan unsurlara atıfta bulunarak, Deniz Taş'ın askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada, üst düzey askeri bir eğitimde başarılı olduğunu ve bu sayede komando olarak tabura katılabildiğini gözlemlemektedir.

79. Yapılan sağlık muayeneleri ve görüşmeler sırasında, doktorlar, başvuranların yakınının, askerlik hizmetine devam etmesine engel olabilecek psikolojik bir sorunu bulunmadığını tespit etmişlerdir.

80. Mahkeme'ye göre tüm unsurlar, başvuranların oğlunun, olayın yaşanmasına kadar, yakın ve gerçek intihar riski olarak kabul edilebilecek anormal bir davranış sergilemediğini düşündürmektedir.

81. Öte yandan, Deniz Taş'ın duygusal çalkantılara bağlı olarak yaşadığı üzüntü, üstlerinin fark etmesi gereken yakın bir intihar riskinin öncü emaresi olarak değerlendirilemez (*Ayan/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 6376/10, 4 Ekim 2011 ve *Dalar/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 35957/05, 21 Şubat 2012).

82. Yukarıda belirtilen hususlar ışığında Mahkeme, olayı önleyememiş olmaları sebebiyle askeri yetkilileri suçlamanın, Sözleşme'nin 2. maddesinden doğan yükümlülükleri bakımından kendilerine aşırı bir yük yükleneceği anlamına geleceği kanaatindedir.

83. Başvuranların Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönüyle ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü hakkında

84. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüyle ilgili olarak, Mahkeme, mevcut davaya benzer davalarda, yaşam hakkının korunması usulünün Devlete, ölüm koşullarını ve konuyla ilgili sorumluları tespit etmek üzere bağımsız bir soruşturma yürütme yükümlülüğü getirdiğini de hatırlatmaktadır (*Çiçek/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 67124/01, 18 Ocak 2005).

85. Sözleşme'nin 2. maddesi anlamında soruşturmanın etkinliği konusunda ilgili ilkeler *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* ([BD] No. 24014/05, §§ 169-182, 14 Nisan 2015) kararında yer almaktadır. Yürütülen soruşturmalar bilhassa kapsamlı, tarafsız ve dikkatli olmalıdır (*McCann ve diğerleri/Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, §§ 161-163, A serisi n° 324).

86. Bir soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesi anlamında etkin olarak nitelendirilebilmesi için, öncelikle eksiksiz olmalıdır (*Ramsahai ve diğerleri/Hollanda* [BD], No. 52391/99, § 324, AİHM 2007-II).

87. Bu da soruşturmanın, olayların nasıl meydana geldiğinin ortaya çıkarılmasını ve gerektiği takdirde sorumluların kimliklerinin tespit edilmesi ve cezalandırılmalarını sağlama konusunda elverişli olması anlamına gelmektedir.

88. Her durumda, yetkililerin, görgü tanıklarının ifadeleri, bilirkişi incelemeleri ve gerektiğinde yaralanmalar ile ilgili eksiksiz ve detaylı bir rapor hazırlanmasına imkân verecek otopsinin yapılması ve klinik bulguların, özellikle de ölüm sebebinin objektif analizi dâhil olmak üzere, söz konusu olaylarla ilgili kanıtların elde edilmesi için imkânları dâhilindeki makul tedbirleri almış olmaları gerekmektedir (*Natchova ve diğerleri/Bulgaristan* [BD], No. 43577/98 ve 43579/98, § 160, AİHM 2005-VII ve *Jaloud/Hollanda* [BD], No. 47708/08, § 186, AİHM 2014).

89. Ölüm sebebinin veya olası sorumlulukların tespit edilmesini olumsuz yönde etkileyecek nitelikte soruşturmaya ilişkin her türlü eksiklik,

bu kurala uygun olmama konusunda risk teşkil edecektir (*Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], No. 23458/02, § 301, AİHM 2011 (özetler)).

90. Özellikle, soruşturma sonuçları, konuyla ilgili tüm unsurların titiz, objektif ve tarafsız bir incelemesine dayanmalıdır. Açıkça yürütülmesi gereken bir soruşturma işleminin reddedilmesi, soruşturmanın, davanın koşullarını ve gerektiğinde sorumluların kimliklerini belirleme gücünü tehlikeye atacaktır (*Kolevi/Bulgaristan*, No. 1108/02, § 201, 5 Kasım 2009).

91. Asgari etkinlik kriterine uygun inceleme türü ve derecesi davanın koşullarına bağlıdır. Bu koşullar, davayla ilgili bütün olayların ışığında ve soruşturma işleminin uygulamaya ilişkin gerçeklikleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Meydana gelebilecek çok çeşitli durumları, yalnızca soruşturmaya ilişkin basit bir işlem listesine veya diğer basitleştirilmiş kıstaslar düzeyine indirgemek mümkün değildir (*Tanrikulu/Türkiye* [BD], No. 23763/97, §§ 101-110, AİHM 1999-IV ve *Velikova/Bulgaristan*, No. 41488/98, § 80, AİHM 2000-VI).

92. Öte yandan, soruşturmada görevli kişilerin, olaylara karışan veya karışabilecek kişilerden bağımsız olmaları gerekmektedir. Bu da, sadece, hiyerarşik veya kurumsal bağın olmamasını değil aynı zamanda somut bir bağımsızlık da gerektirmektedir (*Anguelova/Bulgaristan*, No. 38361/97, § 138, AİHM 2002-IV).

93. Ayrıca, soruşturma, mağdurun ailesine, meşru çıkarlarının korunması için gerekli olduğu ölçüde, erişebilir olmalıdır.

94. Sözleşmenin 2. maddesi, yetkili makamlara, soruşturma esnasında mağdurun bir yakını tarafından yapılabilecek herhangi bir soruşturma tedbiri talebini yerine getirme yükümlülüğü getirmemektedir (bk. yukarıda anılan *Ramsahai ve diğerleri* kararı, § 348 ve *Velcea ve Mazăre/Romanya*, No. 64301/01, § 113, 1 Aralık 2009).

95. Soruşturmanın yeterince etkin olup olmadığının tespit edilmesi sorunu, davayla ilgili bütün olaylardan yola çıkarak ve soruşturma çalışmasının uygulamalı gerçekleri ışığında değerlendirilmektedir

(*Dobriyeva ve diğçerleri/Rusya*, No. 18407/10, § 72, 19 Aralık 2013 ve *Valentin Câmpeanu adına Hukuki Kaynaklar Merkezi/Romanya* [BD], No. 47848/08, § 147, 17 Temmuz 2014).

96. Somut olayda, ilk olarak, Deniz Taş'ın ölümüne neden olan olayın 12 Mart 2007 tarihinde meydana geldiğini, savcılığın derhal durumdan haberdar edildiğini ve aynı gün ilk soruşturma tedbirlerinin alındığını gözlemlemektedir. Savcılık 3 Ekim 2007 tarihinde, soruşturmaları kapatmış ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvuran İbrahim Taş, avukatı aracılığıyla bu karara itiraz edebilmiştir. Askeri Mahkeme 28 Kasım 2007 tarihinde, söz konusu itirazı reddetmiştir. Bu koşullarda Mahkeme, söz konusu soruşturmaların gereken ivedilikle yürütüldüğünü ve soruşturmada herhangi bir haksız gecikmeye mahal verilmediğini değerlendirmektedir.

97. Mahkeme bununla birlikte, yetkililerin, söz konusu olaylara ilişkin delil unsurlarının toplanması amacıyla uygun tedbirler aldıkları kanaatindedir.

98. Öncelikle, klasik otopsi yapılmıştır. Yapılan klasik otopsi neticesinde, ölümün nedeni ve söz konusu atışın muhtemel mesafesiyle ilgili klinik tespitlerin objektif analiziyle birlikte yaralara ilişkin rapor düzenlenmiştir.

99. Olay yerinde bulunan silah ve kovanlar üzerinde bilimsel incelemeler yapılmıştır.

100. Yapılan balistik inceleme neticesinde, Deniz Taş'ın kıyafetlerinde atış kalıntıları tespit edilmiştir.

101. Olayların safahatı dikkate alındığında, Mahkeme, başvuranların yakınının ölümüne yol açan silah üzerinde teşhise elverişli parmak izi bulunamamasının, olayın koşullarında soruşturma mekanizmasının tamamıyla etkin olmadığı şeklinde değerlendirilemeyeceği kanaatindedir (*Halil Yüksel Akıncı/Türkiye*, No. 39125/04, § 78, 11 Aralık 2012).

102. Tanıkların ifadelerinin alınmasıyla ilgili olarak, Mahkeme, yetkililerce, olaydan sonra çok sayıda tanığın ifadesinin alındığını gözlemlemektedir. Hiçbir unsur, yetkililerin kilit tanıkları sorgulamadıklarına veya ifadelerin usulüne uygun olmayan biçimde alındığına işaret etmemektedir.

103. Yürütülen soruşturmalar dikkate alındığında, savcılığın, son olarak kabul ettiği varsayım dışında diğer varsayımları inceleme hususunda ihmalkâr davrandığı iddia edilemez.

104. Soruşturma makamlarının olayları aydınlatma isteklerinden şüphe duymaya neden olabilecek hiçbir unsur bulunmamaktadır.

105. Genel itibariyle, başvuranların diğer şikâyetleriyle ilgili olarak, Mahkeme, ulusal yargı makamları tarafından soruşturmanın uygun biçimde ve ivedilikle yürütülmesi konusunda itiraz etmeye imkân verecek nitelikte herhangi bir eksiklik bulunmadığını belirtmektedir.

106. Mahkeme, başvuranların, soruşturmaya etkili biçimde katılmalarına imkân verebilmek amacıyla soruşturma ile elde edilen bilgilere yeterli derecede erişim hakkından faydalandıklarını da kaydetmektedir.

107. Soruşturmanın bağımsızlığı sorunuyla ilgili olarak, konuyla ilgili genel ilkeler için, Mahkeme yukarıda anılan *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* ([BD], §§ 217-234) kararına atıfta bulunmaktadır.

108. Mahkeme, davanın koşullarında, konuyla ilgili yerleşik içtihadından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir özel koşul bulunmadığını değerlendirmektedir.

109. Nitekim Mahkeme, somut olayda soruşturmada rol oynayan şahısların tam yasal bağımsızlık sahibi olduklarının düşünülmeceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, bu unsur, soruşturmanın bağımsız olmadığı sonucuna varmak için tek başına yeterli değildir. Söz konusu şahısların bağımsızlığının somut olarak (*in concreto*) incelenmesi gerekmektedir (yukarıda anılan *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* kararı [BD], §§ 217-234). Mahkeme, dosyada yer alan unsurları ve bilhassa

soruşturma yapılan kişi veya kişilerle bağlantısının olmamasını ya da bu şahısların önyargılı davrandığına ilişkin somut bir kanıt bulunmamasını dikkate alarak, yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesi anlamında yeterince bağımsız olduğu kanaatindedir.

110. Bu nedenle, somut olayda yürütülen soruşturmanın yeterince eksiksiz ve bağımsız olması ve başvuruların menfaatlerini korumaya yetecek ölçüde ve haklarını kullanmalarına olanak sağlayacak şekilde söz konusu soruşturmaya katılmış olmaları nedeniyle, ilgililerin Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüyle ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oybirliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilerek, 12 Kasım 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Paul Lemmens
Başkan